

Selvitys kotihoidon tuen kuntalisän käyttönotosta ja sen vaikutuksista Lempäälän kunnassa

Lempäälän kunnan sivistyksen palvelualue

Syyskuu 2022

Sisälllys

- 1) Selvityksen tausta ja tarkoitus
- 2) Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö
- 3) Kotihoidon tuki
- 4) Kotihoidon tuen kuntalisän tilanne Suomessa vuonna 2022
- 5) Kysely varhaiskasvatuspalveluja käyttäville perheille
- 6) Perheille suunnatun kyselyn tulokset ja kustannuslaskentaa niiden pohjalta
- 7) Vastaajaperheiden ajatuksia
- 8) Skenaarioita tulosten pohjalta
- 9) Skenaario perusteella tehtyjä laskelmia
- 10) Tilakysymysten vaikutus laskelmiin
- 11) Tilanne Lempäälän varhaiskasvatuspalveluissa nyt
- 12) Huomioitavia asioita
- 13) Liite 1: kyselyn tulokset taulukkomuodossa

Selvityksen tausta ja tarkoitus

- Lempäälän kunnassa tehtiin keväällä 2022 valtuustoaloite kotihoidon tuen kuntalisän käyttöönotosta.
- Valtuustoaloitteen pohjalta laadittiin tämä selvitys, jossa kartoitettiin kotihoidon tuen kuntalisän merkitystä perheiden vanhempien halukkuudelle hoitaa yhtä tai useampaa alle esikouluikäistä lastaan kotona.
- Selvityksellä haluttiin vastauksia seuraaviin asioihin:
  - 1) Miten Kelan maksaman kotihoidon tuen lisäksi kaavailtu kuntalisä vaikuttaisi perheiden halukkuuteen ottaa lapsi pois varhaiskasvatuksesta ja hoitaa heidät kotona.
  - 2) Millaisia kustannusvaikutuksia tällä olisi kahdella erilaisella kotihoidon tuen lisän määrillä (300 ja 400 euroa / kk)
  - 3) Millaisiin asioihin kunnassa tulisi varautua kotihoidon tuen kuntalisän käyttöönotossa jatkossa

Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö

Varhaiskasvatukseen vaikuttaa useat erilaist ja säädökset

- Suomen perustuslaki 731/1999
- Hallintolaki 434/2003
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018
- Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta 753/2018
- Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus 722/2018
  - Säädetään varhaiskasvatuksen yksityisen palveluntuottajan ilmoitusmenettelyyn kuuluvista ilmoituksen liitteistä
- Perusopetuslaki 628/1998
  - Laissa säädetään mm. esiopetuksesta, perusopetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta
- Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016
- Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 1128/1996
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009
- *Perhevapaa uudistus, voimaan 1.8.2022*
- *Mahdollinen kaksivuotinen esiopetus, voimaan 1.8.2024 alkaen*

- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 1704/2009
- Käyttökustannuksiin myönnettävät valtionosuudet
- Valtionavustuslaki 688/2001
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983
- Kansallisarkiston päätös 2.1.2019 varhaiskasvatuksen pysyvästi säilytettävistä asiakirjoista ja niiden säilytysmuodosta
- Kopiointilupa tekijänoikeuden suojaaman aineiston käyttöön päiväkotij- ja perhepäivähoitotoiminnassa
- Yleinen tietosuoja-asetus (GDPR)
- Arkistolaki 831/1994
- Saavutettavuusselostedirektiivi
- KVTES
- Työsopimuslaki 55/2001
- Laki kunnallisesta viranhaltijasta 304/2003

Kotihoidon tuki

- Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja (esim. yksityinen päiväkoti tai perhepäivähoitaja).
- Kotihoidon tuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä.
- Hoitoraha on
  - yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 350,27 euroa/kk,
  - muista alle 3-vuotiaista 104,86 euroa/kk sekä
  - yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 67,38 euroa/kk.
- Hoitolisä on enintään 187,45 euroa/kk ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta.
- Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Kotihoidon tuen kuntalisän tilanne Suomessa 2022

- Kuntaliitto on toteuttanut säännöllisiä selvityksiä kotihoidon tuen kuntalisän tilanteesta Suomessa. Uusin selvitys julkaistiin kesäkuussa 2022.
- 251 Kuntaliiton kyselyyn vastanneesta kunnasta **52 kunnassa** (21%) maksettiin kotihoidon tuen kuntalisää.
- Keskimääräinen kuntalisän suuruus vuonna 2022 on 165 euroa / lapsi. Vaihteluväli oli 30-350€
- Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää suurissa yli 100 000 asukkaan kunnissa, joista kolme kuntaa yhdeksästä maksoi kuntalisää. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 10 000–20 000 asukkaan kunnissa.
- Kuntalisää maksavista kunnista 42 kuntaa (82 %) on asettanut ehtoja lisän maksamiselle, kuten että
  - perheen kaikki lapset hoidetaan kotona tai
  - vanhempi hoitaa lastaan itse

Jarkko Lahtinen & Mikko Svartsjö

Kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli

Selvitys kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisista ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä

Kysely varhaiskasvatuspalveluja käyttäville perheille

- Kesäkuussa 2022 toteutettiin sähköinen kysely Lempäälän kunnan varhaiskasvatuspalveluja käyttäville perheille.
- Kyselyssä kysyttiin:
  - Varhaiskasvatuspaikka, joissa lapseni käy
  - Kuinka monta **0-3 vuotiasta** lasta perheessänne on elokuussa 2022
  - Kuinka monta **3-5 vuotiasta** (alle esiopetusikäinen) lasta perheessänne on elokuussa 2022
  - Mikäli Lempäälän kunta maksaisi Kelan kotihoidon tuen lisäksi kuntalisää **300** euroa ensimmäisestä lapsesta ja **100** euroa lisää jokaisesta seuraavasta kotona hoidettavasta alle esiopetusikäisestä lapsesta, niin kuinka monta lasta teidän perheestänne luopuisi nykyisestä varhaiskasvatuspaikasta?
  - Mikäli Lempäälän kunta maksaisi Kelan kotihoidon tuen lisäksi kuntalisää **400** euroa ensimmäisestä lapsesta ja **100** euroa lisää jokaisesta seuraavasta kotona hoidettavasta alle esiopetusikäisestä lapsesta, niin kuinka monta lasta teidän perheestänne luopuisi nykyisestä varhaiskasvatuspaikasta.
  - Muu palaute kuntaan teemaan liittyen

Perheille suunnatun kyselyn tulokset ja kustannuslaskentaa niiden pohjalta

- Kesällä 2022 toteutettuun sähköiseen kyselyyn vastasi 176 perhettä. Kysely välitettiin perheille varhaiskasvatusyksikköjen kautta.
- Kyselyyn osallistuneissa perheissä oli elokuussa 2022 yhteensä 313 lasta, joista 178 oli 0-3 –vuotiaita ja 135 3-5 –vuotiaita.
- Kysely osoitti, että
  - Mikäli kotihoidon lisää maksettaisiin 300 euroa (+ 100 euroa jokaisesta seuraavasta lapsesta) kuukaudessa, niin 79 lasta (25% vastaajaperheiden lapsista) jäisi kotiin.
  - Mikäli kotihoidon lisää maksettaisiin 400 euroa (+ 100 euroa jokaisesta seuraavasta lapsesta) kuukaudessa, niin 121 lasta (39% vastaajaperheiden lapsista) jäisi kotiin
- Tuen määrän nostaminen lisäsi merkittävästi halukkuutta hoitaa lapsia kotona (25% → 39%). Samoin voisi arvioida, että mikäli tukea vähennettäisiin 300 eurosta, vähenisi myös tuen hakijoiden määrä.

	1 lapsi / perhe	2 lasta / perhe	3 lasta / perhe	Yhteensä lapsia
Lapsia jäisi kotiin 300 euron lisällä	48	7	1	56
Lapsi jäisi kotiin 400 euron lisällä	64	8	5	77
Toisesta / kolmannelta lapsesta maksettava 100 euron lisä				
Lapsia jäisi kotiin 300 euron lisällä		6	2	8
Lapsia jäisi kotiin 400 euron lisällä		8	10	18

Vastaajaperheiden ajatuksia

- *Emme luopuisi kokonaan varhaiskasvatuspaikasta vaan pitäisimme esim. muutaman kuukauden lapsen/lapset kotona äitiysloman päättymisen jälkeen*
- *Olisin hyvin todennäköisesti ollut pidempään lasten kanssa kotona, jos Lempäälässä olisi maksettu kuntalisää jo 2010-luvun molemmin puolin*
- *Lapseni on ollut hoidossa jo melko pitkään ja tottunut päiväkotiarkeen, että en ottaisi häntä pois päivähoidosta vaikka kuntalisä otettaisiinkin käyttöön. Tämä ei olisi myöskään työni kannalta järkevää.*
- *Olen jo palannut töihin, jonka vuoksi emme muutosta tekisi nykyisen lapsen kanssa. Tulevan lapsen osalta tämän avulla minun/puolisoni olisi taloudellisesti mahdollista olla hieman pidempään kotona, mikä olisi hienoa! Vaka alkoi meidän osalta esikoisella niin ajoissa siksi, että taloudellisesti ei voitu olla pidempään pois töistä. Muuten oltaisiin pidetty hieman pidempään kotona ja voitu aloittaa pienemmillä tuntimäärillä.*
- *Kuntalisä mahdollistaisi perheellemme valinnan hoitaako lapsia kotona vai viedäkö varhaiskasvatuksen piiriin. Ilman kotihoiton kuntalisää ei perheelme talous kestä inflaation myötä kohonneita kustannuksia ilman, että molemmat aikuiset käyvät töissä.*
- *Tämä olisi monelle perheelle tosi hyvä juttu!*
- *Olen pitkään haaveillut pystyväni olemaan kotiäitinä lapsilleni*

Skenaarioita tulosten pohjalta

- Lempäälässä oli elokuussa 2022 yhteensä 932 lasta kunnan mahdollistamassa (kunnallinen + yksityinen) varhaiskasvatuksessa.
- Kotihoidontuen piirissä kotona oli tammi-elokuun 2022 välillä keskimäärin 281 lasta (vaihteluväli 253-323), joista maksettiin kotihoidon tukea keskimäärin 383 euroa / kk (vaihteluväli 315-463 euroa).
- Kotihoidon tuen toteutuneet kustannukset tammi-elokuu 2022 välillä oli 861 452 euroa, eli keskimäärin 107 623 euroa / kk
- Kustannus / lapsi / vuosi 300 euron kuntalisällä = 8 196€ (4 596€ kotihoidontuki + 3600€)
- Kustannus / lapsi / vuosi 400 euron kuntalisällä = 9 396€ (4 596€ kotihoidontuki + 4800€)
- Skenaario, jossa jo nyt kotihoidon tuen piirissä olevien lasten lisäksi varhaiskasvatuspalveluita käyttävät perheet ottaisivat kotihoidon tuen sekä kaavaillun kuntalisän käyttöön kyselyn tulosten mukaisesti, tarkoittaisi tämä seuraavaa:
  - Mikäli kotihoidon keskimääräisen 383 euron tuen lisäksi maksettaisiin kuntalisää 300 euroa kuukaudessa ja 25% varhaiskasvatuksessa olevista lapsista jäisi kotiin, niin tämä olisi yhteensä 514 lasta (281 nyt kotihoidossa + 233 uutta). **Kustannukset tässä skenaariossa olisi kunnalle 4 212 744 euroa vuodessa.**
  - Mikäli kotihoidon keskimääräisen 383 euron tuen lisäksi maksettaisiin kuntalisää 400 euroa kuukaudessa ja 39% varhaiskasvatuksessa olevista lapsista jäisi kotiin, niin tämä olisi yhteensä 644 lasta (281 nyt kotihoidossa + 363 uutta). **Kustannukset kunnalle 6 051 024 euroa vuodessa.**

Skenaarion perusteella tehtyjä laskelmia

	Kotona hoidettavien lasten määrä	Kotihoidon tuen kustannukset vuodessa (keskiarvo 383 euroa / kk / lapsi)	Ehdotettu kuntalisän määrä (€/kk)	Kuntalisästä tuleva lisäkustannus vuodessa	Tukien ja lisien bruttokustannus kunnalle vuodessa	Työvoimatarpeen väheneminen varhaiskasvatuksessa	Työvoimatarpeen vähenemisen aikaansaamat säästöt vuodessa	Nettokustannukset kunnalle vuodessa (= työvoimatarpeen säästöt – kuntalisän kustannukset)
Nyt kotihoidossa olevat lapset	281	1 291 476	300 euroa	1 011 600 euroa*	2 303 076 euroa	-	-	2 303 076 euroa
	281	1 291 476	400 euroa	1 348 800 euroa*	2 640 276 euroa	-	-	2 640 276 euroa
Kuntalisän käyttöönoton jälkeen kotihoidossa olevien lasten arvioitu määrä	514	2 362 344	300 euroa	1 850 400 euroa*	4 212 744 euroa	33-58 htv. (233 lasta vähemmän)	1 155 000 - 2 030 000 euroa	3 057 744 – 2 182 744 euroa
	644	2 959 824	400 euroa	3 091 200 euroa*	6 051 024 euroa	51-90 htv. (363 lasta vähemmän)	1 785 000- 3 150 000 euroa	4 266 024 – 2 901 024 euroa

Tilanne Lempäälän varhaiskasvatuspalveluissa nyt

- Lempäälässä on jatkuvasti 50-70 lapsen jono varhaiskasvatuspalveluihin.
- Lempäälä, muiden kuntien ohella, kärsii osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuusongelmasta varhaiskasvatuksessa.
- Lempäälän varhaiskasvatuksen työntekijät ovat kaikki vakituisissa työsuhteissa olevia, toisin sanoen yksiköissä ei ole määräaikaisia työsuhteita, joilla voitaisiin joustaa työvoimatarpeen nopeasti vähentyessä.
- Mikäli 50-100 lasta jäisi pois varhaiskasvatuspalveluista ja lapset hoidettaisiin kotona, vapautuisi paikkoja jonossa oleville lapsille, eli tällä ei olisi vielä suoraa vaikutusta työvoimatarpeeseen.

Huomioitavia asioita

- Laskelmat perustuvat 176 perheen antamaan arvioon siitä, miten he toimisivat, mikäli kotihoidon tuen lisää maksettaisiin joko 300 tai 400 euroa sekä näiden lisäksi 100 euroa lisää seuraavista kotona hoidettavasta varhaiskasvatusikäisestä lapsesta.
- Perheiden vastaukset voivat vaihdella hyvin paljon sen suhteen, mikä on esimerkiksi perheiden vanhempien työllisyystilanne.
- Vuosittainen kotona vs. varhaiskasvatuksessa hoidettavien lasten määrä ja sitä myötä kotihoidon tuen lisän maksamisen suuruus on vaikeasti ennakoitavissa, koska perheiden tilanteet elävät / muuttuvat.
- Skenaariolaskelmissa ei voitu huomioida kotona hoidettavien lasten sisarusten vaikutusta kotihoidon tuen kustannuksiin kunnalle. Esitetyt kotihoidon tuen kustannukset kunnalle olisi todennäköisesti jonkin verran pienemmät kuin mitä laskelmissa on käytetty.
- Valtakunnan tasolla ollaan suuntaamassa siihen, että yhä useampi lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen.
- Laki kaksivuotisesta esiopetuksesta on kehitteillä ja se astuu mahdollisesti voimaan elokuussa 2024.

Liite: Kyselyn tulokset. Huom! Taulukossa vastaajaperheiden määrä on 186, kun se todellisuudessa on 176. Tämä johtuu siitä, että 10 perheellä oli lapsia kahdessa varhaiskasvatusyksikössä, jolloin sama perhe ”kirjautui” kahteen kertaan. Ilmoitetut lasten määrät ovat oikeat.

Kunnallisen varhaiskasvatuksen yksikkö	Vastaajaperheitä	Lapsia perheissä 08/22		Lapsia jäisi kotiin, jos lisä		Jäisi kotiin (% lapsista), jos lisä	
		0-3 vuotiaita	3-5 vuotiaita	300 €	400 €	300€ / % lapsista	400€ / % lapsista
päiväkoti Siskonlinna	24	17	17	12	14	35	41
päiväkoti Otsonmäki	19	23	17	8	15	20	38
päiväkoti Mansikkamäki ja -mutka	16	15	12	5	7	19	26
päiväkoti Kuokkalankulma	15	14	12	8	12	31	46
päiväkoti Saturanta	14	16	8	5	9	21	38
päiväkoti Lempoinen	12	12	10	4	11	18	50
päiväkoti Aurinkolinna	12	11	11	5	6	23	27
päiväkoti Kaisla	11	13	5	1	8	6	44
kunnallinen perhepäivähoito	9	9	7	5	6	31	38
päiväkoti Kuusimäki	6	7	4	2	2	18	18
päiväkoti Leikkiniitty	5	2	3	1	3	20	60
päiväkoti Pihlajamäki	5	7	1	4	5	50	63
päiväkoti Kivitasku	4	4	3	0	2	0	29
päiväkoti Vaahtera	1	1	1	2	2	100	100
päiväkoti Vilma	0						
Yhteensä	153	151	111	62	102	24	39
Yksityisen varhaiskasvatuksen yksikkö	Vastaajaperheitä	Lapsia perheissä		Lapsia jäisi kotiin, jos lisä		Jäisi kotiin (% lapsista), jos lisä	
		0-3 vuotiaita	3-5 vuotiaita	300 €	400 €	300€ / % lapsista	400€ / % lapsista
Verkanappulat, Nappula-Aro	20	15	16	8	9	26	29
Pilke Playschool	8	10	3	6	7	46	54
Norlandia Ideapark	4	1	4	1	1	20	20
Norlandia Hilla	1	1	1	2	2	100	100
Yhteensä	33	27	24	17	19	33	37
Kaikki yhteensä	Vastaajaperheitä	Lapsia perheissä		Lapsia jäisi kotiin, jos lisä		Jäisi kotiin (% lapsista), jos lisä	
		0-3 vuotiaita	3-5 vuotiaita	300 €	400 €	300€ / % lapsista	400€ / % lapsista
	186	178	135	79	121	25	39